

Sygn. akt *XVI Cz 1287/15*

POSTANOWIENIE

Dnia 5 listopada 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku XVI Wydział Cywilny – Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący: SSO Anna Strugała (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 5 listopada 2015 r. w Gdańsku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Wierzytelności Detalicznych Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego z siedzibą w W.

przeciwko E. S.

o zapłatę

na skutek zażalenia powoda

na postanowienie Sądu Rejonowego w (...)

z dnia 29 maja 2015 r., sygn. akt I Nc 139/15

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie w punkcie 2 i sprawę w tym zakresie przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w (...), pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Sygn. akt *XVI Cz 1287/15*

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 29 maja 2015 r. Sąd Rejonowy w (...) umorzył postępowanie (pkt. 1) oraz oddalił wniosek powoda o zwrot opłaty sądowej od pozwu (pkt. 2).

W uzasadnieniu powyższego postanowienia wskazano, że powód (...) Wierzytelności Detalicznych Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty z siedzibą w W. wniósł do Sądu Rejonowego (...) pozew przeciwko E. S. o zapłatę. Postanowieniem Referendarza Sądowego z 15 grudnia 2014 r., wobec stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty, zgodnie z art. 505(33) § 1 k.p.c. sprawa została przekazana Sądowi Rejonowemu w(...). Zarządzeniem Przewodniczącego, doręczonym 6 lutego 2015 r., wezwano powoda do uzupełnienia w terminie 14 dni braków formalnych pozwu poprzez złożenie w dwóch egzemplarzach pełnomocnictwa, odpisu z rejestru powoda pod rygorem umorzenia postępowania.

Sąd Rejonowy wskazał, że w określonym terminie pełnomocnik powoda nadesłał pełnomocnictwo, odpis z KRS, odpis z Rejestru Funduszu Inwestycyjnych i złożył oświadczenie o cofnięciu pozwu wraz z wnioskiem o zwrot opłaty.

Mając na względzie powyższe okoliczności Sąd Rejonowy uznał, że cofnięcie pozwu jest skuteczne, gdyż zostało ono dokonane zgodnie z treścią art. 203 § 1 k.p.c. Przepis ten wskazuje, że pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczeniem się roszczenia - aż do wydania wyroku.

W ocenie Sądu Rejonowego, czynność powoda jest dopuszczalna, gdyż nie jest ona sprzeczna z prawem, zasadami współżycia społecznego oraz nie zmierza do obejścia prawa (art. 203 § 4 k.p.c.). Uznać należało zatem, że powód cofnął pozew ze skutkiem prawnym.

Sąd Rejonowy zważył, że zgodnie z art. 355 § 1 k.p.c., sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął pozew ze skutkiem prawnym. Wobec powyższego, na mocy tego przepisu oraz § 2 art. 355 k.p.c., Sąd Rejonowy postanowił jak w punkcie 1 sentencji.

Rozstrzygając w przedmiocie wniosku strony powodowej o zwrot opłaty, Sąd Rejonowy oparł się na treści art. 79 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2010 r., nr 90, poz. 594), który enumeratywnie wylicza sytuacje, kiedy sąd zwraca stronie opłatę sądową.

Sąd Rejonowy wyjaśnił, że art. 79 przywołanej Ustawy stanowi wyjątek od zasady odpłatności postępowania sądowego dyktowany uznaniem przez ustawodawcę, że część czynności sądowych może być wyłączona z obowiązku pokrycia przez stronę kosztów ich podjęcia, jeżeli jest to uzasadnione szczególnymi względami. Sąd Rejonowy stwierdził, że zwrotowi z woli ustawodawcy podlega przede wszystkim opłata, która nie została „skonsumowana” aktywnością sądu - np. wówczas gdy pismo, od którego pobrano opłatę, zostało zwrócone lub odrzucone albo gdy postępowanie zostało zakończone umorzeniem w związku z cofnięciem przez stronę pisma na wczesnym etapie postępowania wywołanego jego wniesieniem, przed przystąpieniem do właściwego jego rozpoznania. W takich przypadkach bądź w ogóle nie doszło do skutecznego zainicjowania przez stronę postępowania albo też, wskutek złożonego przez nią oświadczenia, postępowanie zostało zakończone przed podjęciem przez sąd dalszych intensywnych i kosztownych czynności.

Sąd Rejonowy zważył, że zgodnie z art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. b) powyższej ustawy Sąd z urzędu zwraca stronie całą uiszczoną opłatę od pisma odrzuconego lub cofniętego, jeżeli odrzucenie lub cofnięcie nastąpiło przed wysłaniem odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron - przed wysłaniem zawiadomienia o terminie posiedzenia.

Natomiast w myśl art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. a) tej ustawy Sąd z urzędu zwraca stronie połowę uiszczonej opłaty od pisma cofniętego przed rozpoczęciem posiedzenia, na które sprawa została skierowana.

Sąd Rejonowy wskazał, że w realiach sprawy cofnięcie pozwu nastąpiło już po wydaniu przez Sąd Rejonowy(...) na posiedzeniu niejawnym postanowienia o przekazaniu sprawy do Sądu Rejonowego w (...)wobec stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty.

Sąd Rejonowy zważył, że do elektronicznego postępowania upominawczego stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu upominawczym z odrębnościami wynikającymi z rozdziału VIII, a poprzez odesłanie z art. 13 § 2 k.p.c. odpowiednio przepisy o postępowaniu procesowym. Uwzględniając powyższe Sąd Rejonowy stwierdził, że specyfiką elektronicznego postępowania upominawczego (której świadomość ma powód składając pozew) jest każdorazowo rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym poprzez wydanie nakazu zapłaty, względnie postanowienia o braku podstaw do jego wydania i przekazaniu sprawy do Sądu według właściwości ogólnej. W ocenie Sądu Rejonowego, w jednym i drugim wypadku jest to posiedzenie w przedmiocie rozpoznania sprawy, na którym złożony pozew podlega badaniu merytorycznemu. W konsekwencji, zdaniem Sądu Rejonowego, wobec podjęcia przez sąd czynności przewidzianych dla tego rodzaju postępowania, brak jest zgodnego z ratio legis przepisu art. 79 Ustawy uzasadnienia dla zastosowania tej regulacji. W ocenie Sądu Rejonowego, uznanie, że złożenie przez powoda oświadczenia o cofnięciu pozwu już po rozpoznaniu go w elektronicznym postępowaniu upominawczym rodzi skutek w postaci obowiązku zwrotu uiszczonej przez niego opłaty(lub jej części) nie tylko pozostawałoby w sprzeczności z intencją ustawodawcy (odstępowania od zasady pokrywania przez strony kosztów postępowania ze względu na ograniczony nakład pracy aparatu sądowego), ale w istocie w sposób nieuzasadniony premiowałoby powoda, którego żądanie w rezultacie rozpoznane byłoby w elektronicznym postępowaniu upominawczym całkowicie nieodpłatnie mimo istotnego zaangażowania aparatu sądowego.

Zdaniem Sądu Rejonowego, cofnięcie pozwu już po przekazaniu sprawy sądowi właściwości ogólnej (a więc już po posiedzeniu, na które sprawa została skierowana w elektronicznym postępowaniu upominawczym), nie daje podstaw do zwrotu opłaty od pozwu na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit a) ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Koniecznym jest jednocześnie zaznaczenie, że przywołany przepis posługuje się pojęciem posiedzenie, które to obejmuje swym zakresem zarówno posiedzenia jawne jak i posiedzenia niejawne. Kierując się zasadą racjonalności ustawodawcy stwierdzić należy, że gdyby wolą ustawodawcy było zawężenie zakresu stosowania instytucji zwrotu opłaty tylko do określonego rodzaju posiedzeń, dałby temu wyraz wprost w ustawie, tym bardziej że instytucja zwrotu opłaty jest wyjątkiem od zasady odpłatności postępowania. Niewątpliwym jest przy tym, że posiedzenie, o którym stanowi przepis, ma być pierwszym chronologicznie posiedzeniem, na które sprawa została skierowana. Tylko bowiem to założenie pozostaje w zgodzie z intencją ustawodawcy odstąpienia od zasady odpłatności postępowania w sytuacji, gdy decyzją strony dochodzi do zakończenia postępowania przed podjęciem intensywnych i czasochłonnych czynności przez aparat sądowy.

Wobec powyższego, zdaniem Sądu Rejonowego, tym bardziej nieuzasadnionym, rażąco nielogicznym, byłoby uznanie, że podstawę dla zwrotu opłaty stanowi w omawianej sytuacji przepis art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. b) tej Ustawy. Istotą postępowania, w którym doszło do rozpoznania sprawy na posiedzeniu, jest bowiem niezawiadanie stron o toczącym się postępowaniu do czasu wydania przedmiotowego orzeczenia.

Biorąc pod uwagę powyższe, na mocy 79 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych a contrario, Sąd Rejonowy orzekł jak w punkcie drugim sentencji.

Zażalenie na powyższe postanowienie wywiódł powód (...) Wierzytelności Detalicznych Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty z siedzibą w W. zaskarżając je w części co do punktu 2 i wnosząc o jego zmianę poprzez orzeczenie na rzecz powoda uiszczonej w sprawie opłaty sądowej oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania zażaleniowego (w tym kosztów zastępstwa prawnego w tym postępowaniu) według norm przepisanych lub ewentualnie o jego uchylenie w części zaskarżonej i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w (...) z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Skarżący zarzucił naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na orzeczenie, tj. art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy pozew w niniejszej sprawie został cofnięty przed wysłaniem odpisu stronie pozwanej, w związku z czym Sąd powinien z urzędu zwrócić powodowi całą uiszczoną opłatę sądową od pozwu oraz art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. a ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez jego zastosowanie wskutek błędnego przyjęcia, że w niniejszej sprawie winien znajdować zastosowanie przepis nakazujący Sądowi zwrot połowy uiszczonej opłaty od pisma, podczas gdy wobec skutecznego cofnięcia pozwu przed wysłaniem odpisu pozwu stronie pozwanej Sąd powinien zwrócić powodowi całość uiszczonej opłaty.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie powoda skutkowało uchyleniem postanowienia w zaskarżonej części.

Rozważenia podlega kwestia konkurencyjności podstaw do umorzenia postępowania wszczętego w trybie elektronicznego postępowania upominawczego, a następnie toczącego się przed sądem właściwości ogólnej. Przepis art. 505³⁷ § 1 k.p.c. stanowi podstawę dla umorzenia postępowania wobec nieusunięcia braków pozwu uprzednio złożonego w formie elektronicznej, tak w oparciu o art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 203 § 2 k.p.c. Sąd podejmuje się decyzję o umorzeniu postępowania wobec cofnięcia pozwu.

Sąd II instancji zważył, że artykuł 203 stanowi realizację zasady rozporządzalności środkami procesowymi ochrony prawnej bowiem kwestię cofnięcia pozwu pozostawia w gestii powoda (wnioskodawcy). Cofnięcie pozwu jest wyrazem rezygnacji z zamierzenia wyłuszczonego w treści pozwu i ewentualnego stanowiska wyrażonego w toku postępowania,

poprzedzającego to cofnięcie (por.: T. Żyźnowski, Komentarz do art. 203 Kodeksu postępowania cywilnego [w:] H. Dolecki (red.), T. Wiśniewski (red.), I. Gromska-Szuster, A. Jakubecki, J. Klimkowicz, K. Knoppek, G. Misiurek, P. Pogonowski, T. Zembruski, T. Żyźnowski, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1-366, LEX nr 147168).

Przechodząc do analizy zasadności rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego o zwrocie opłaty od pozwu Sąd Okręgowy zważył, iż zgodnie z treścią art. 79 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, w okolicznościach przewidzianych w tym przepisie, sąd z urzędu dokonuje zwrotu uiszczonych opłat w całości lub w części. Korzyści, jakie uzyskuje strona przez zwrot opłaty, nie mają związku z jej sytuacją materialną i są następstwem zachęty do ugodowego finalizowania spraw oraz premiowania czynności dyspozytywnych prowadzących do usprawniienia i potanienia postępowania sądowego. Istotną przesłanką jest także nieobciążanie strony fiskalnymi skutkami oczywistego naruszenia prawa przez organ orzekający (Antoni Górski, Komentarz do art. 79 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Lex 2015).

Sąd Okręgowy miał także na uwadze, że swoboda decyzyjna sądu w fazie zwrotu opłaty jest ograniczona do ujawnienia uiszczenia opłaty przez stronę i zbadania przesłanek zwrotu. Cofnięcie pisma przez stronę prowadzi zazwyczaj do umorzenia postępowania (art. 355 § 1 k.p.c.). Przesłankę zwrotu opłaty stanowi wówczas czynność dyspozytywna strony podjęta w określonym czasie. Obowiązek zwrotu powstaje natomiast z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania (Antoni Górski, jw.).

Sąd Okręgowy miał na względzie, że zgodnie z treścią art. 79 ust. 1 pkt 1) lit. b) ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych sąd z urzędu zwraca stronie całą uiszczoną opłatę od pisma odrzuconego lub cofniętego, jeżeli odrzucenie lub cofnięcie nastąpiło przed wysłaniem odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron – przed wysłaniem zawiadomienia o terminie posiedzenia.

Jeżeli zatem skuteczne cofnięcie pozwu następuje w tej fazie postępowania, którą przewiduje art. 79 ust. 1 pkt 1) lit. b) ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zastosowanie winien znaleźć cytowany przepis. W konsekwencji stronie powodowej należałoby się zwrot uiszczonych opłat sądowej od pozwu. Skoro bowiem w postępowaniu elektronicznym nie doszło do doręczenia pozwanemu jakiegokolwiek korespondencji z Sądu, a powód cofa pozew jeszcze przed doręzeniem korespondencji przez sąd właściwości ogólnej, to realizuje się dyspozycja art. 79 ust. 1 pkt 1) lit. b) ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

W realiach niniejszej sprawy powód zarządzeniem z dnia 2 lutego 2015 r. został zobowiązany do usunięcia braków formalnych pozwu, który uprzednio doprowadził do wszczęcia elektronicznego postępowania upominawczego (k. 12). Jednocześnie powód pismem z dnia 20 lutego 2015 r. złożył oświadczenie o cofnięciu pozwu (k. 14).

Odpis wezwania został doręczony pełnomocnikowi powoda w dniu 6 lutego 2015 r. (k. 13). Zatem – chcąc uniknąć zastosowania w stosunku do powoda rygoru wskazanego w wezwaniu – powód winien był żądane w piśmie czynności dokonać do dnia 20 lutego 2015 r.

Zdaniem Sądu Okręgowego istniałyby podstawy do zastosowania w stosunku do powoda rygoru umorzenia postępowania z powołaniem się na art. 505³⁷ § 1 k.p.c., gdyby powód nie uzupełnił braków formalnych pozwu w określonym terminie, a pismo cofające pozew wpłynęłoby po upływie terminu do uzupełnienia tych braków.

Pismo procesowe z dnia 20 lutego 2015 r. wniesiono do Sądu Rejonowego w dniu 24 lutego 2015 r. (k. 14), a zatem już po zaktualizowaniu się podstawy do umorzenia postępowania w oparciu o art. 505³⁷ § 1 k.p.c. Z pieczęci biura podawczego Sądu Rejonowego w (...) wynika, że pismo zostało złożone w jednym egzemplarzu z dwoma załącznikami, co istotne na pieczęci uczyniono zapis „+k”, co sugerowałoby, że pismo zostało złożone w kopercie. W aktach sprawy brak jednakże koperty. Wobec powyższego na tym etapie brak możliwości ustalenia, czy oświadczenie o cofnięciu pozwu nie mogło być skuteczne w tym sensie, by stanowiło ono podstawę decyzji o umorzeniu postępowania w oparciu o art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 203 § 2 k.p.c. taką decyzję zaś stanowi. Jest to okoliczność istotna dla oceny czy powodowi należało zwrócić opłatę od pozwu wobec jego cofnięcia czy też nie.

Gdyby jako pierwsza zaktualizowała się przesłanka do umorzenia postępowania wskazana w art. 505³⁷ § 1 k.p.c., także zarzut obrazy art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1025 z późn. zm.) (dalej jako u.k.s.c.) nie był usprawiedliwiony. Przedmiotowa regulacja stanowi bowiem, że sąd z urzędu zwraca stronie całą uiszczoną opłatę od pisma odrzuconego lub cofniętego, jeżeli odrzucenie lub cofnięcie nastąpiło przed wysłaniem odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron - przed wysłaniem zawiadomienia o terminie posiedzenia. Jeżeli bowiem pismo procesowe – pozew – zostałoby cofnięte po zaktualizowaniu się przesłanek z (...) § 1 k.p.c., to cofnięty pozew nie mógłby doprowadzić do zwrotu opłaty na mocy art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Sąd Okręgowy podziela pogląd zaprezentowany w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 10 stycznia 2014 r., iż ustawa z 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nie przewiduje możliwości zarządzenia zwrotu opłaty sądowej w razie umorzenia postępowania. Art. 79 u.k.s.c. zawiera enumeratywne wyliczenie zdarzeń, które uzasadniają zwrot opłaty. Umorzenie postępowania nie mieści się w dyspozycji tego przepisu (por.: postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 10 stycznia 2014 r., I Acz 977/13, LEX nr 1425517).

Postanowienie Sądu Rejonowego w zaskarżonej części zostało jednakże wydane przedwcześnie tj. przed ustaleniem czy pismo cofające pozew zostało złożone przed upływem terminu do uzupełnienia braków formalnych pozwu, czy też po jego terminie. Z tych względów ostać się nie mogło. Sąd Okręgowy na mocy art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. uchylił zatem postanowienie Sądu Rejonowego w punkcie 2 i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Ponownie rozpoznając sprawę, w zakresie w jakim została ona uchylona i przekazana Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, rzeczą Sądu Rejonowego będzie wyjaśnienie czy pismo cofające pozew zostało złożone przed upływem terminu do uzupełnienia braków formalnych pozwu, czy też po jego terminie. W przypadku wyjaśnienia, że pismo cofające pozew zostało złożone przed upływem tego terminu Sąd Rejonowy winien na mocy art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych zwrócić powodowi całą opłatę od pozwu.